

بررسی پیامدهای ناشی از جابجایی فضایی، مکانی روستاها در مناطق زلزله زده شهرستان رودبار*

شهاب نوبخت حقیقی

دانش آموخته دوره دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات

E-mail : shahabnobakht48@yahoo.com

دکتر حسین آسایش

دانشیار گروه جغرافیای دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات

دکتر علیرضا استعلاجی

دانشیار گروه جغرافیای دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرری

چکیده

پژوهش حاضر که با هدف بررسی پیامدهای ناشی از جابجایی فضایی - مکانی روستاها بعد از زلزله سال ۱۳۶۹ در روستای چهارمحل از توابع بخش خورگام شهرستان رودبار به انجام رسیده است، بدنبال بازگو کردن ابعاد مثبت جابجایی و ادغام روستاها می باشد.

جمع بندی نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات نشان می دهد که اکثر پاسخگویان از جابجایی و ادغام روستا رضایت داشته اند این درحالی است که مطالعات گذشته جملگی بر عدم موفقیت جابجایی و ادغام روستاها تاکید دارند. از دیگر نتایج مطالعه حاضر، تغییراتی است که بواسطه برخورداری از امکانات و خدمات زیربنایی پس از جابجایی بوجود آمده است و نظراهالی رانست به جابجایی و ادغام مثبت کرده است همچنین تاثیر ویژگی های فردی پاسخگویان (از جمله سن و افراد تحت تکفل) در ایجاد دیدگاه مثبت نسبت به جابجایی از جمله نتایج این مطالعه بشمار می رود.

یقینا وجود این رضایت مندی ناشی از تغییراتی است که بواسطه جابجایی فضایی - مکانی روستاها در ابعاد مختلف زندگی آنها بوقوع پیوسته است

باتوجه به وجود تجارب ناموفق از جابجایی و ادغام روستاها این اقدامات می باید تنها در شرایط ضروری و با جلب مشارکت و رضایتمندی گروه های هدف همچنین با ایجاد فضای امنیتی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، اکولوژیک و کالبدی زندگی روستاییان به مرحله اجرا در آید. به عبارت دیگر تنها با فراهم سازی بسترهای اجتماعی، اقتصادی، نهادی، کالبدی و اکولوژیک می توان مسیر موفقیت طرح های جابجایی فضایی مکانی روستاها را هموار کرد.

واژه های کلیدی: جابجایی روستا، ادغام روستا، ساماندهی روستایی، فضای جغرافیایی، مکان جغرافیایی

* این مقاله از رساله دکتری استخراج شده است که به راهنمایی دکتر حسین آسایش و مشاورت دکتر علیرضا استعلاجی تهیه شده است.

مقدمه

بررسی نتایج اقدامات انجام یافته در زمینه برنامه ریزی و عمران روستایی نشان می‌دهد که جامعه روستایی کشور، با مشکلات متعددی روبروست که اساسی‌ترین آنها عبارتست از: نظام نامناسب استقرار، پراکندگی ناموزون جمعیت و فعالیت، تعداد زیاد روستاهای کم جمعیت، کمبود فرصت‌های شغلی، پایین بودن سطح درآمد، کمبود خدمات، تأسیسات و تجهیزات و عدم تمایل بخش‌های دولتی، عمومی و خصوصی برای سرمایه‌گذاری لازم در نقاط روستایی. (رضوانی، ۱۳۸۳، صفحات ۲۹-۱)

در راستای حل مشکلات فوق و نیز تجارب ناموفق گذشته، برنامه ساماندهی سکونتگاه‌های روستایی مطرح و بعنوان فعالیتی با اهمیت در مجموعه سیاستهای اجرایی عمران روستایی قرار گرفت.

طرح‌های ساماندهی سکونتگاه‌های روستایی با پیشینه‌ای ۳۰ ساله در ایران از رویکرد ادغام، جابجایی و تجمیع نقاط روستایی کم جمعیت و پراکنده که از آستانه‌های لازم جمعیتی برای خدمات‌رسانی برخوردار نبودند و یا به علت سوانح طبیعی از قبیل زلزله، رانش زمین، سیل و نظایر اینها تخریب شده و بازسازی می‌گردیدند حاصل شد. لیکن در حال حاضر، بحث ساماندهی سکونتگاه‌های روستایی مفهومی وسیع‌تر از تجمیع، جابجایی و یا ادغام روستاهای کوچک و پراکنده دارد. (جعفری، ۱۳۷۷، صفحه ۴۳)

طرح‌های ادغام، تجمیع یا ساماندهی روستاهای پراکنده و کوچک که در حال حاضر در ایران انجام می‌شود یکی از راهبردهای عملی مراکز رشد است و سابقه آن در سطح جهان به سال ۱۹۷۶ و کنفرانس ونکوور* بر می‌گردد (پاپلی یزدی، ۱۳۸۱، صفحه ۲۱۰) طرح‌های ساماندهی سکونتگاه‌های روستایی که طرح‌های ادغام و تجمیع با هدف ایجاد مراکز روستایی و حذف روستاهای کوچک و پراکنده در حوزه آن قرار می‌گیرد در نظام سلسله مراتبی برنامه ریزی در مرتبه سوم (طرح‌های کالبدی ناحیه‌ای) قرار دارد. (پاپلی یزدی، ۱۳۸۱، صفحه ۲۱۱)

به عبارت دیگر طرح‌های ادغام و تجمیع روستاها در چارچوب طرح‌های ساماندهی مناطق روستایی می‌باشند و همانگونه که ذکر گردید طرح‌های ساماندهی سکونتگاه‌های روستایی، شامل انواع متعددی از طرح‌هاست که طرح‌های ادغام و تجمیع روستاها یکی از آنها محسوب می‌گردد (طالعات فرسنگی، ۱۳۷۷، صفحه ۴۵).

این تحقیق نیز در قالب بررسی موضوع جابجایی روستاهای سوسف، سرمل، ماشمیان و لیاول علیا و ادغام آنها در روستای جدید التاسیس چهار محل پس از زلزله سال ۱۳۶۹، بدنبال آن است تا پیامدهای ناشی از جابجایی فضایی - مکانی روستاها را مورد مطالعه قرار دهد از اینرو و با توجه به اهداف این تحقیق این فرضیه‌ها منظور گردید: ویژگی‌های فردی افراد مورد مطالعه (روستاییان) در ایجاد دیدگاه مثبت آنها نسبت به جابجایی و ادغام روستاها موثر است، برخورداری اهالی از امکانات و خدمات پس از جابجایی در ایجاد دیدگاه مثبت آنان نسبت به

* Vancouver

† Resettlement

جابجایی موثر است. و به نظر می‌رسد جابجایی و ادغام روستاهای مورد مطالعه بدون زمینه‌سازی و توجیه کافی صورت گرفته است.

روش و نوع تحقیق:

در این تحقیق بطور عمده از دو روش اسنادی و میدانی استفاده شده است در روش اسنادی این تحقیق، اسناد و ابزاری از جمله: کتب، مقاله‌ها، گزارش‌ها، نقشه‌ها، آمارنامه‌ها و سایت‌های اینترنتی مورد استفاده قرار گرفتند و در روش میدانی تکنیک‌هایی از جمله تهیه، تکمیل و استخراج پرسشنامه‌ها، انجام مصاحبه با افراد مطلع، عکسبرداری و بکار رفته است.

این تحقیق از نظر تقسیم‌بندی بر مبنای هدف نیز از جمله تحقیقات کاربردی به شمار می‌رود زیرا که نتایج حاصل از انجام این تحقیق می‌تواند بواسطه ماهیت جامع و کلی‌نگر خود بعنوان الگویی برای دستگاه‌های اجرایی در زمینه برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های جابجایی و ادغام روستاها به شمار آید.

و از جنبه‌ای دیگر این تحقیق با توجه به ابعاد مساله (اهداف و متغیرها) و روش، از جمله تحقیقات توصیفی - تحلیلی به شمار می‌رود. لازم بذکر اینکه به منظور مطالعه عمقی و برای دستیابی به متغیرها و روابط بین آنها، از روش همبستگی نیز استفاده می‌شود. به عبارتی در این تحقیق برای نیل به نتایج مستقل و مطمئن از دو نوع روش همبستگی و توصیفی - تحلیلی بهره‌برداری می‌شود.

در این تحقیق و به منظور جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های قابل قبول و متناسب با اهداف و فرضیات پژوهش سعی شده است تا از طریق نمونه‌گیری سهمیه‌ای تصادفی، نمونه‌های مورد نیاز از سرپرستان خانوارهای روستایی منطقه مورد مطالعه انتخاب و پرسشنامه تکمیل گردد. بدین ترتیب شیوه نمونه‌گیری این پژوهش بصورت خوشه‌ای و تصادفی ساده انجام شده است.

برای کنترل و اصلاح پرسشنامه مورد نیاز این پژوهش، در مرحله پیش آزمون تعداد ۳۰ نفر از سرپرستان خانوارها انتخاب و پرسشنامه تکمیل شده است و پس از آن با استفاده از فرمول کوکران* حجم نمونه مورد مطالعه بدین شرح محاسبه گردید.

$$N = \frac{N(ts)^2}{Nd^2 + (ts)^2}$$

n = حجم نمونه قابل قبول (حداقل حجم نمونه)

N = حجم کل جامعه

t = مقدار (t) با ۹۵ درصد اطمینان یا ۵ درصد خطا (t=۱/۹۶)

S = انحراف معیار ۳۰ پرسشنامه در مرحله پیش آزمون (S=۱/۳۶)

d = نصف فاصله حدود اعتماد (دقت احتمالی مطلوب)

* Kochran test

در این پژوهش، جامعه کل آماری برابر ۷۲۰ خانوار (N) و انحراف معیار محاسبه شده از ۳۰ نفر برابر (S=۱/۳۶) می‌باشد. دقت احتمالی مطلوب برابر (d=۰/۰۵) گرفته شده است.

$$N = \frac{720 \times (1/96 \times 1/36)^2}{720 \times (0/05) + (1/96 + 1/36)^2} = \frac{5133}{43/13} = 119/01 \approx 119$$

بدین ترتیب با توجه به تعداد نمونه های به دست آمده (۱۱۹ نمونه) پرسشنامه مورد نیاز تکثیر و اقدام به تکمیل آن ها گردید.

محدوده تحقیق:

محدوده این تحقیق روستای «چهارمحل» از توابع دهستان دلفک، بخش خورگام شهرستان رودبار استان گیلان می باشد. روستای چهارمحل بدنبال زلزله سال ۱۳۶۹ و از ادغام چهار روستا با نام های سوسف*، سرمل[□]، لیاول علیا[□] و ماشمیان[□] به وجود آمد. (رحمتی، ۱۳۷۵، صفحه ۳۰۳)

موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه:

محدوده مورد مطالعه بین مختصات ۴۹،۱۶،۳۵ تا ۴۹،۴۶،۵۲ طول جغرافیایی و ۳۶°۴۴'۳۷" تا ۳۶°۵۵'۰۰" عرض شمالی قرار گرفته است. این محدوده در منطقه کوهستانی (سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان گیلان، نقشه آبادی های استان ۱۳۸۳، صفحه ۳۳) و در ارتفاع ۱۰۰۰ متری از سطح دریا قرار دارد. (فرهنگ آبادی ها-۱۳۸۵ - وزارت جهاد کشاورزی) تشکیلات زمین ساختی در منطقه مورد مطالعه عمدتاً متعلق به رسوبات دوران اول تا چهارم زمین شناسی می باشد. (پایگاه داده های علوم زمین)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

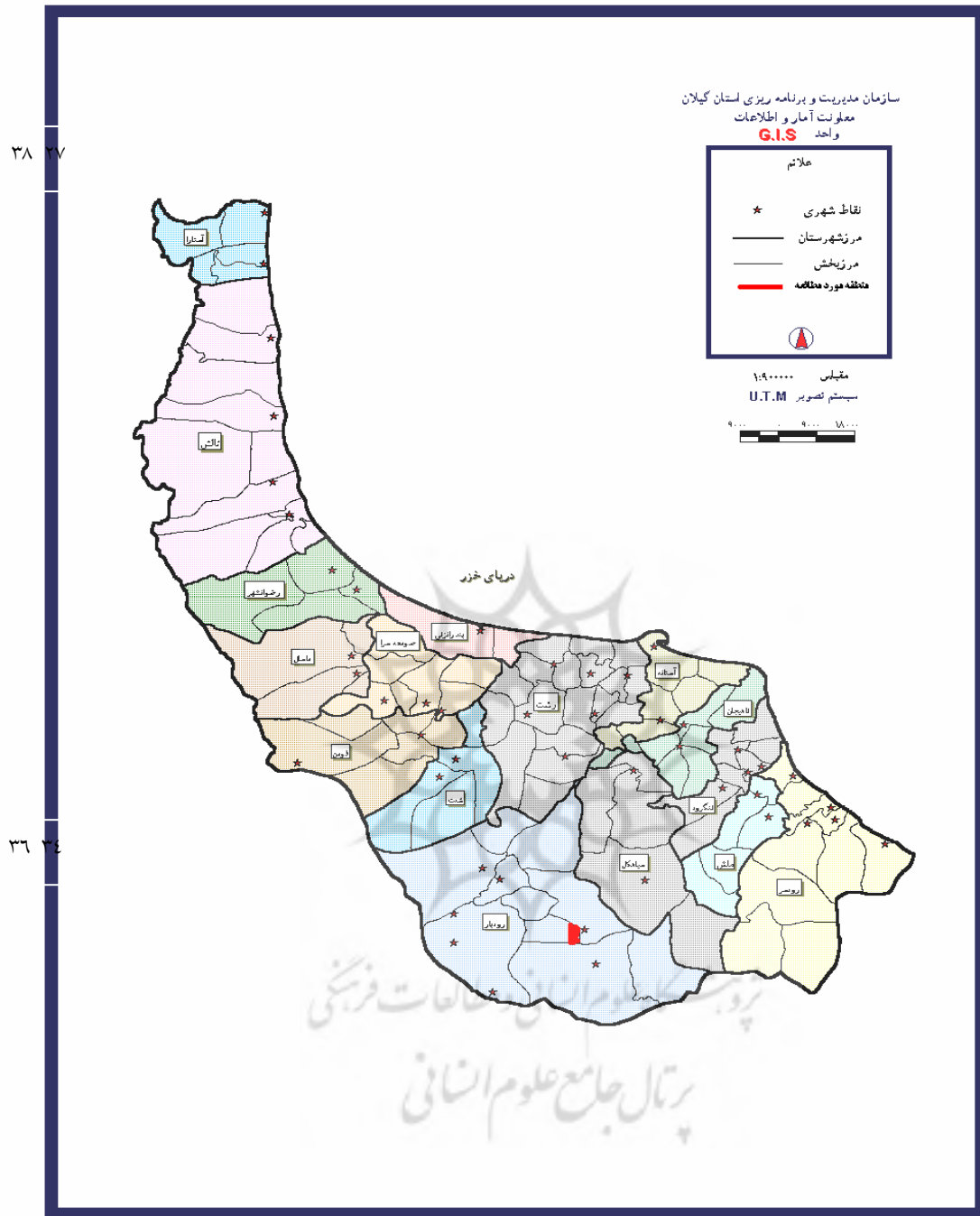
نقشه شماره (۱) - موقعیت محدوده مورد مطالعه در استان گیلان و شهرستان رودبار

* Soosef

† Sormol

‡ Liyavol- eolya

§ Mashmiyan

منشا خاک ها در این منطقه عموماً از سنگ های آهکی و رسوبی خروجی هستند. این خاک ها به تناسب شرایط اقلیمی و توپوگرافی خصوصیات متفاوتی دارند. خاک ها در این منطقه به دلیل شیب تند زمین ضخامت ناچیزی دارند از اینرو استعداد زراعی آن بسیار پایین است. (بحرینی، ۱۳۷۵، صفحه ۵۵) آب و هوای این منطقه کوهستانی سرد تا معتدل می باشد (www.khorgam.com)

روستای چهارمحل در سال ۱۳۸۵، دارای ۷۲۰ خانوار و ۳۰۰۳ نفر جمعیت می باشد. شغل اصلی ساکنین این روستا کشاورزی است. اکثر ساکنین این روستا بیسواد و یا دارای سواد در حد خواندن و نوشتن هستند. (زیج حیاتی شبکه بهداشت رودبار، ۱۳۸۵)

تجزیه و تحلیل داده ها:

جدول متقاطع (شماره ۱) وضعیت ارتباط میان دو متغیر «سن پاسخگویان» با «وضعیت رضایت از جابجایی روستا»

جمع	گروه های سنی			وضعیت رضایت
	۶۶ سال به بالا	۵۰-۶۵ سال	۳۵-۴۹ سال	
۱۰۱ ٪۱۰۰	۳۲ ٪۳۱/۷	۴۵ ٪۴۴/۶	۲۴ ٪۲۳/۸	راضی ٪۹۶
۱۸ ٪۱۰۰	۲ ٪۱۱/۱	۱۵ ٪۸۳/۳	۱ ٪۵/۶	ناراضی ٪۴
۱۱۹ ٪۱۰۰	۳۴ ٪۲۸/۶	۶۰ ٪۵۰/۴	۲۵ ٪۲۱/۶	جمع ۱۰۰

Pearson Chi – Square(χ^2)=۹/۲۳۰

Cramer's V= ۰/۲۷۹

Df= ۲

Sig= ۰/۰۱۰

جدول متقاطع شماره ۱ حاکی از وجود رابطه میان دو متغیر سن پاسخگویان و وضعیت رضایت از جابجایی روستا است. طبق این جدول اکثر پاسخگویان ۱۰۱ نفر معادل ۸۴/۹ درصد کل پاسخگویان از جابجایی روستا رضایت داشته اند و این در حالی است که ۱۸ نفر از پاسخگویان معادل ۱۵/۱ درصد از جابجایی رضایت نداشته اند.

لازم به توضیح است که با توجه به ماهیت متغیرهای مورد بررسی از آزمون χ^2 (کای اسکوئر) برای تفاوت معنی داری و ضریب Cramer's V برای اندازه گیری شدت رابطه بین دو متغیر استفاده شده است که با توجه به ضریب بدست آمده Cramer's= ۰/۲۷۹ و سطح معنی داری (Sig= ۰/۰۱۰) و مقدار آزمون ($\chi^2=۹/۲۳۰$) این نتیجه حاصل می شود که بین دو متغیر رابطه معنی دار وجود دارد و این رابطه از شدت نسبی (نه چندان قوی) برخوردار است.

جدول متقاطع (شماره ۲) وضعیت ارتباط میان دو متغیر «رضایت از جابجایی» و «تعداد افراد تحت تکفل»

جمع	هشت نفر		هفت نفر		شش نفر		پنج نفر		چهار نفر		سه نفر		دو نفر		یک نفر		تعداد افراد تحت تکفل رضایت از جابجایی	
	جمع	%	جمع	%	جمع	%	جمع	%	جمع	%	جمع	%	جمع	%	جمع	%		
۱۰۷	%۱۰۰	۱	%۹	۱	%۹	۵	%۴/۷	۲۵	۲۳/۴	۳۸	۳۵/۵	۲۴	۲۲/۴	۱۰	%۹/۳	۳	%۲/۸	دارد
	۹۰/۷		%۵۰		%۵۰		%۱۰۰		%۱۰۰		%۹۲/۷		%۸۵/۷		%۸۳/۳		%۱۰۰	
۱۱	%۱۰۰	۱	%۹/۱	۱	%۹/۱					۳	۲۷/۳	۴	۳۶/۴	۲	۱۸/۲			ندارد
	%۹/۳		%۵۰		%۵۰					%۷/۳		%۱۴/۳		%۱۶/۷				
۱۱۸	%۱۰۰	۲	%۱/۷	۲	%۱/۷	۵	%۴/۲	۲۵	۲۱/۲	۴۱	۳۴/۷	۲۸	۲۳/۷	۱۲	۱۰/۲	۳	%۲/۵	جمع
	%۱۰۰		%۱۰۰		%۱۰۰		%۱۰۰		%۱۰۰		%۱۰۰		%۱۰۰		%۱۰۰		%۱۰۰	

Pearson Chi - Square (χ^2) = ۱۲/۹۹۹

Cramer's V = ۰/۳۳۲

Df= ۷

Sig= ۰/۰۷۲

جدول متقاطع شماره ۲ حاکی از وجود ارتباط میان دو متغیر رضایت از جابجایی و تعداد افراد تحت تکفل دارد. بطوری که پاسخگویانی که تعداد افراد تحت تکفل آنها از یک تا هشت، نفر بوده (۱۰۷ نفر معادل ۹۰/۷ درصد پاسخگویان از محل جدید خود (روستای چهارمحل) رضایت داشتند این نسبت در پاسخگویانی که افراد تحت تکفل آنها از یک تا شش نفر بوده شدت بیشتری دارد بعبارت دیگر اکثر پاسخگویانی که تعداد خانوار آنها بین یک تا شش نفر است از محل جدید خود (روستای چهارمحل) رضایت دارند.

لازم به توضیح است که باتوجه به ماهیت متغیرهای مورد بررسی آزمون χ^2 (کای اسکوئر) برای تفاوت معنی داری و از ضریب Cramer's V برای اندازه گیری شدت رابطه بین دو متغیر استفاده شده است که با توجه به ضریب بدست آمده Cramer's V = ۰/۳۳۲ و سطح معناداری Sig= ۰/۰۷۲ و مقدار آزمون χ^2 = ۱۲/۹۹۹ این نتیجه حاصل شد که بین دو متغیر رابطه معنی دار وجود دارد و شدت رابطه بین دو متغیر در حد معمول و محسوس می باشد.

جدول متقاطع (شماره ۳) وضعیت ارتباط میان دو متغیر «برخورداری از امکانات و خدمات» با «رضایت از جابجایی»

جمع	تغییری نکرده		کمتر شده		بیشتر شده		برخورداری از و خدمات وضعیت رضایت	
	جمع	%	جمع	%	جمع	%		
۱۰۱	%۱۰۰	۸	%۷/۹	۱	%۱	۹۲	%۹۱/۱	راضی
	%۸۴/۹		%۸۸/۹		%۲۵		%۸۶/۸	
۱۸	%۱۰۰	۱	%۵/۶	۳	%۱۶/۷	۱۴	%۷۷/۸	ناراضی
	%۱۵/۱		%۱۱/۱		%۷۵		%۱۳/۲	
۱۱۹	%۱۰۰	۹	%۷/۶	۴	%۳/۴	۱۰۶	%۸۹/۱	جمع
	%۱۰۰		%۱۰۰		%۱۰۰		%۱۰۰	

$$\text{Pearson Chi - Square}(x^2) = 11/586$$

$$\text{Df} = 2$$

$$\text{Cramer's } v = 0/312$$

$$\text{Sig} = 0/03$$

جدول متقاطع شماره ۳ حاکی از وجود رابطه میان دو متغیر برخورداری از امکانات و رضایت از جابجایی است. زیرا اکثر افرادی که از جابجایی روستا رضایت داشته‌اند (۹۲ نفر معادل ۸۶/۸٪) معتقد بودند که برخورداری آنها از امکانات و خدمات بیشتر شده است. در این جدول متقاطع برای آزمون متغیرها از آزمون x^2 (کای اسکوئر) و برای اندازه‌گیری شدت رابطه بین دو متغیر از ضریب $\text{Cramer's } V$ استفاده شده است. با توجه به ضریب بدست آمده $\text{Cramer's } V = 0/312$ و سطح معنی داری $\text{Sig} = 0/03$ و مقدار آزمون $x^2 = 11/586$ این نتیجه حاصل شد که بین دو متغیر رابطه معنی دار وجود دارد که شدت رابطه در حد معمول و محسوس می‌باشد.

جدول متقاطع (شماره ۴) وضعیت ارتباط میان دو متغیر «رضایت از محل جدید» و «برخورداری از امکانات و خدمات قبل و بعد از جابجایی»

جمع	تغییری نکرد	کمتر شد		بیشتر شد		وضعیت برخورداری از امکانات رضایت از محل جدید	
۱۰۸	۸	۱	۹۹	دارد			
%۱۰۰	%۷/۴	%۹	%۹۱/۷				
	%۸۸/۹	%۲۵	%۹۳/۴				
۱۱	۱	۳	۷	ندارد			
%۱۰۰	%۹/۱	%۲۷/۳	%۶۳/۶				
	%۱۱/۱	%۷۵	%۶/۶				
۱۱۹	۹	۴	۱۰۶	جمع			
%۱۰۰	%۷/۶	%۳/۴	%۸۹/۱				
			۱۰۰				
	%۱۰۰	%۱۰۰					

$$\text{Pearson Chi - Square}(x^2) = 21/534$$

$$\text{Df} = 2$$

$$\text{Cramer's } R = 0/157$$

$$\text{Sig} = 0/000$$

جدول متقاطع (شماره ۴) نشانگر وجود ارتباط میان متغیرهای رضایت از محل جدید و برخورداری از امکانات و خدمات در قبل و بعد از جابجایی است.

بطوری که ۹۹ نفر از پاسخگویان معادل ۹۳/۴ درصد از آنان از محل جدید خود راضی بودند ابراز کردند که وضعیت برخورداری آنها از امکانات و خدمات بیشتر شده است و این امر حاکی از این است که اکثر پاسخگویان راضی از جابجایی میزان برخورداری خود از امکانات و خدمات را نسبت به قبل از جابجایی بیشتر اعلام می‌نمایند.

برای یافتن ارتباط بین متغیرهای مورد بررسی با توجه به ماهیت آنها از آزمون x^2 (کای اسکوئر) استفاده شده است و برای محاسبه شدت رابطه بین دو متغیر از ضریب $\text{Cramer's } R$ استفاده شده است. با توجه به ضریب بدست آمده $\text{Cramer's } R = 0/157$ و سطح معنی داری $\text{Sig} = 0/000$ ، و آزمون $x^2 = 21/534$ ملاحظه می‌شود که بین دو متغیر رابطه معنی داری وجود دارد.

جدول متقاطع (شماره ۵) وضعیت ارتباط میان دو متغیر «رضایت از جابجایی» و «انجام نظرسنجی پیش از جابجایی»

جمع	خیر	بلی	رضایت از جابجایی	
			انجام نظرسنجی پیش از جابجایی	
۱۲	۱۲	-	بعمل آمد	
		-		
۱۰۵	۹۱	۱۴	بعمل نیامد	
۱	-	۱	به زور ما را اینجا آوردند	
	-			
۱۱۸	۱۰۳	۱۵	جمع	

$$\text{Pearson Chi - Square}(x^2) = ۸/۶۵۱$$

$$\text{Cramer's V} = ۰/۲۷۱$$

$$\text{Df} = ۲$$

$$\text{Sig} = ۰/۰۱۳$$

جدول متقاطع شماره ۵ حاکی از وجود رابطه میان دو متغیر رضایت از جابجایی و انجام نظرسنجی پیش از جابجایی است.

از مجموع ۱۰۳ نفر راضی از جابجایی، ۹۱ نفر معادل ۸۸/۳ درصد ابراز داشتند که قبل از جابجایی از آنها نظرسنجی به عمل نیامده است و ۱۲ نفر معادل ۱۱/۷ درصد آنها ابراز داشتند که پیش از جابجایی از آنها نظرسنجی به عمل آمده است.

در مجموع اکثر پاسخگویان بر این عقیده اند که پیش از جابجایی نظرسنجی از آنها بعمل نیامده است.

باتوجه به ضریب بدست آمده $\text{Cramer's V} = ۰/۲۷۱$ و سطح معنی داری $\text{Sig} = ۰/۰۱۳$ و مقدار آزمون

$x^2 = ۸/۶۵۱$ در می یابیم که رابطه معنی داری بین دو متغیر وجود دارد. البته شدت رابطه از میزان قابل توجهی برخوردار نمی باشد

بر اساس فرضیه اول این تحقیق مبنی بر اینکه «به نظر می رسد ویژگی های فردی افراد مورد مطالعه (روستاییان) در دیدگاه مثبت آنها نسبت به جابجایی و ادغام مؤثر است». متغیرهای گوناگون و در طی جداول مختلف مورد آزمون قرار گرفتند که باتوجه به وجود رابطه و شدت آن در بین متغیرهای موجود در جداول متقاطع شماره های ۱ و ۲ حاکی از این هستند که وضعیت سنی پاسخگویان در رضایت آنها از جابجایی و تعداد افراد تحت تکفل و رضایت از جابجایی رابطه وجود دارد. بعبارت دیگر برخی از ویژگی های فردی افراد مورد مطالعه (سن و افراد تحت تکفل) در دیدگاه مثبت آنها نسبت به جابجایی مؤثر است. بر این اساس و به استناد نتایج جداول متقاطع شماره های ۱ و ۲ فرضیه اول به اثبات می رسد. جداول متقاطع شماره ۳ و ۴ و سطح معنی داری و شدت رابطه بین آنها گویای این امر است که تغییراتی در ابعاد کالبدی روستاپس از جابجایی به وقوع پیوسته است و این تغییرات در رضایتمندی از جابجایی مؤثر بوده است. بر اساس جدول متقاطع شماره ۳ اکثر افراد پاسخگو (۹۳/۴ درصد) عنوان می کردند که

بواسطه برخورداری آنها از امکانات و خدمات از جابجایی رضایت پیدا کرده اند و یا طبق جدول متقاطع شماره ۴ ۸۴/۹ درصد پاسخگویان گفتند که بواسطه برخورداری از امکانات و خدمات زیربنایی از جابجایی رضایت دارند.

به عبارت دیگر نتایج حاصل از جداول متقاطع شماره ۳ و ۴ نشان دهنده برخورداری بیشتر اهالی از امکانات و خدمات زیربنایی است که این مهم در رضایت آنها از جابجایی و ادغام موثر بوده است. بر این اساس فرضیه دوم تحقیق حاضر مبنی بر اینکه "به نظر می رسد برخورداری اهالی از امکانات و خدمات زیر بنایی پس از جابجایی در دیدگاه مثبت آنها نسبت به جابجایی موثر است" به اثبات می رسد.

بر اساس اطلاعات مندرج در جدول متقاطع شماره ۵ و وجود رابطه بین متغیرهایی از جمله « رضایت از جابجایی و انجام نظرسنجی پیش از جابجایی و شدت رابطه بین متغیرها نشانگر وجود این وضعیت است که پیش از انجام جابجایی و ادغام روستاها، نظرسنجی به عمل نیامده است بطوری که ۸۹/۷ درصد پاسخگویان ابراز کردند که نظرسنجی از آنها پیش از جابجایی صورت نگرفته است. بنابراین، فرضیه سوم این تحقیق مبنی بر اینکه «به نظر می رسد جابجایی و ادغام روستاهای مورد مطالعه بدون زمینه سازی و توجیه کافی صورت گرفته است» به اثبات می رسد.

نتیجه گیری :

روستاهای سوسف، ماشمیان، سرمل و لیاول علیا پیش از جابجایی دارای امکانات، تأسیسات و خدمات رفاهی محدودی بودند بطوری که برخی از اهالی این روستاها بدلیل محدودیت هایی که از لحاظ امکانات و خدمات با آن مواجه بودند حاضر بودند تا روستای خود را ترک نمایند. اما بدنبال ایجاد روستای چهارمحل و اجرای طرح هادی برخی از امکانات و خدمات به آنها ارائه شد هرچند که برخی از این امکانات و خدمات فاقد کیفیت هستند اما این ذهنیت را در افراد ساکن در روستای چهارمحل بوجود آورد که در صورت عدم جابجایی و ادغام از این خدمات ولو ناقص نیز بی بهره بودند. لذا این امر سبب شد تا از جابجایی و ادغام روستا رضایت پیدا نمایند.

در مجموع نتایج مطالعه حاضر نشان دهنده این امر است که رضایت اهالی از جابجایی و ادغام روستاها در روستای چهارمحل، حاصل از اقدامات مختلفی است که در طول ایام بوقوع پیوسته و توانسته است با ایجاد تغییرات در شرایط زندگی اهالی روستای چهارمحل فراهم کننده فضایی باشد تا ساکنین روستا در آن از لحاظ روانی احساس امنیت نمایند و در نهایت از جابجایی رضایت پیدا کنند. اما با توجه به پیشنهاد سازمان های بین المللی و محققین توسعه روستایی مبنی بر اینکه تنها در شرایط ضروری و با جلب مشارکت و رضایتمندی گروه های هدف همچنین با ایجاد فضای امنیتی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، اکولوژیک و کالبدی زندگی روستاییان می باید نسبت به جابجایی، ادغام و تجمیع روستاها اقدام نمود. از این رو محقق به برخی از موارد پیشنهادی جهت برنامه ریزی و اجرای پروژه های جابجایی، ادغام و تجمیع روستاها اشاره می نماید.

جدول (شماره ۶) موارد پیشنهادی در اجرای پروژه های جابجایی، ادغام و تجمیع روستاها

پس از اجرا	حین اجرا	پیش از اجرا
<p>- ارزیابی و ارزشیابی از اقدامات بعمل آمده با مشارکت گروه های هدف و تلاش در جهت رفع نواقص و چالش ها بمنظور کاهش پیامدهای منفی در ابعاد کوتاه مدت و بلندمدت اجرای پروژه</p>	<p>۱- انجام امور حمایتی (مالی و حقوقی) در ابعاد اقتصادی زندگی گروه های هدف</p> <p>۲- نظارت بر روند اجرای پروژه با مشارکت روستائیان در ساخت مسکن</p> <p>۳- شناسایی موانع و مشکلات و تلاش در جهت رفع آنها با استفاده از روشهایی از جمله S.W.O.T ,RRA ,PRA</p> <p>۴- ممانعت در بوجود آمدن تبعیض</p> <p>۵- تلاش در جهت اشتغال زایی و افزایش سطوح درآمدی با توجه به امکانات و محدودیت های محلی</p> <p>۶- رعایت نکات فنی در تامین مکان جدید</p>	<p>۱- مطالعات مقدماتی شامل بررسی وضع موجود و ارزیابی توان ها در ابعاد طبیعی، انسانی و اقتصادی و همچنین وضعیت اجتماعی، فرهنگی (تشابهات و تمایزات اجتماعی و فرهنگی - وجود فرهنگ و خرده فرهنگ)</p> <p>۲- پیش بینی آینده (تناسب جمعیت آینده و امکانات محیطی با اولویت شغل و درآمد گروه های هدف و خدمات و تاسیسات مورد نیاز)</p> <p>۳- انجام مطالعات امکان سنجی</p> <p>۴- زمینه یابی برای تامین امکانات و خدمات موردنیاز با لحاظ معیارهایی از جمله وضعیت جغرافیایی و محیطی منطقه، جمعیت و فواصل بین روستاها</p> <p>۵- زمینه سازی و توجیه گروه های هدف از طریق برگزاری جلسات توجیهی - آموزشی برای مدیران ورهبران جوامع روستایی و گروه های هدف</p> <p>۶- انجام امور ترویجی و تبلیغی (بهره برداری از رسانه ها)</p>

منابع و مأخذ :

- ۱- بحرینی، سیدحسین و همکاران (۱۳۷۵): تحلیل و برنامه ریزی فضایی - مکانی سکونتگاه ها برای کاهش خطر زلزله، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، مرکز مطالعات مقابله با سوانح طبیعی ایران، طرح بسیج توان فنی کشور در بازسازی مناطق زلزله زده.
- ۲- پاپلی یزدی، محمدحسین و محمدمیر ابراهیمی (زمستان ۱۳۸۱): نظریه های توسعه روستایی، چاپ اول، انتشارات سمت.
- ۳- رحمتی، مهدی؛ همدان (۱۳۷۵): ادغام روستاها و دگرگونی های اجتماعی، اقتصادی ناشی از آن، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی.
- ۴- رضوانی، محمدرضا (۱۳۸۳): مقدمه ای بر برنامه ریزی توسعه روستایی در ایران، چاپ اول، نشر قومس.
- ۵- سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان گیلان (۱۳۸۳): آبادی های استان گیلان.
- ۶- سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان گیلان (۱۳۸۲): اطلس استان گیلان جلد اول، معاونت آمار و اطلاعات، واحد GIS.
- ۷- سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان گیلان (۱۳۸۴): اطلس استان گیلان جلد دوم، معاونت آمار و اطلاعات، واحد GIS.

۸- کلاتری، خلیل (۱۳۸۲) : پردازش و تحلیل داده ها در تحقیقات اجتماعی - اقتصادی با استفاده از نرم افزار spss ، چاپ اول ، نشر شریف ..

۹- مرکز آمار ایران (۱۳۸۵) : سرشماری عمومی نفوس و مسکن، گزیده نتایج.

۱۰- مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی (۱۳۸۵) : فرهنگ آبادی ها ، وزارت جهاد کشاورزی.

۱۱- مهدوی ، مسعود؛ و مهدی طاهرخانی (۱۳۸۵) : کاربرد آمار در جغرافیا ، چاپ دوم نشر قومس.

۱۲- وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی (۱۳۸۵) : زیج حیاتی شبکه بهداشت رودبار.

13- <http://www.khorgam.com>

14- http://www.ngdir.ir/Geo_porta/info

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی